

Nadzór nad zdrowotnymi warunkami środowiska pracy

– działalność Państwowej Inspekcji Sanitarnej w 2007 r.

Artykuł zawiera informacje dotyczące sprawowanego przez Państwową Inspekcję Sanitarną bieżącego nadzoru nad higienicznymi warunkami pracy w 2007 r. Opisuje strukturę podmiotów będących w ewidencji pionu higieny pracy, wyniki przeprowadzonych kontroli, postępowanie administracyjne i egzekucyjne, działalność w zakresie promocji zdrowia i oświaty. Przedstawia również działalność laboratoryjną PIS w zakresie chorób zawodowych oraz badań i pomiarów środowiska pracy.

Supervision of occupational health conditions – activities of the State Sanitary Inspection in 2007

This paper discusses the State Sanitary Inspection's on-going supervision of health working conditions in 2007. It describes the structure of enterprises in the occupational health department's records, administrative and executive activities, and the promotion of health and education. It also presents activities of the State Sanitary Inspection laboratories in the scope of occupational diseases and measurements of harmful agents in the working environment.

Wstęp

W ramach zadań statutowych Państwowa Inspekcja Sanitarna sprawuje bieżący nadzór nad higienicznymi warunkami środowiska pracy przez kontrolowanie przestrzegania przepisów określających wymagania higieniczne i zdrowotne środowiska pracy. Celem sprawowanego nadzoru jest ochrona zdrowia ludzkiego przed niekorzystnym wpływem środowiskowych czynników szkodliwych i uciążliwych oraz zapobieganie powstawaniu chorób, w tym chorób zakaźnych i zawodowych [1].

Bieżący nadzór sanitarny nad zakładami pracy

Bieżący nadzór sanitarny sprawowany przez pion higieny pracy Państwowej Inspekcji Sanitarnej obejmował w 2007 r. kontrolę przestrzegania

przepisów dotyczących m.in. wykonywania badań i pomiarów czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy; przeprowadzania profilaktycznych badań lekarskich; występowania substancji, preparatów, czynników lub procesów technologicznych o działaniu rakotwórczym lub mutagennym w środowisku pracy; występowania szkodliwych czynników biologicznych w środowisku pracy; substancji i preparatów chemicznych, produktów biobójczych, detergentów, prekursorów narkotyków kategorii 2. i 3. oraz oceny ryzyka zawodowego.

W 2007 r. ewidencją pionu higieny pracy Państwowej Inspekcji Sanitarnej objętych było 110 650 podmiotów, zatrudniających ogółem 4 357 862 pracowników. Najwięcej osób było zatrudnionych w zakładach ochrony zdrowia i opieki społecznej – 443 230, następnie w przetwórstwie przemysłowym – 359 327, przy produkcji metalowych wyrobów gotowych z wyjątkiem maszyn

inż. KATARZYNA KITAJEWSKA
Główny Inspektorat Sanitarny

i urzędzeń – 202 295 oraz w sektorze budownictwa – 187 830 zatrudnionych.

Zdecydowana większość podmiotów będących w ewidencji pionu higieny pracy to firmy zatrudniające do 5 pracowników – 42 030, które stanowiły 38,0% nadzorowanych miejsc (rys.).

Pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej w 2007 r. przeprowadzili 74 108 kontroli w 46 558 podmiotach, w tym w 40 730 zatrudniających do 100 pracowników. Najistotniejsze stwierdzone uchybienia dotyczyły braku aktualnych badań i pomiarów czynników szkodliwych (18%), przekroczeń najwyższych dopuszczalnych stężeń (NDS) i najwyższych dopuszczalnych natężeń (NDN) tych czynników (15,6%) oraz braku oceny ryzyka zawodowego (11,6%).

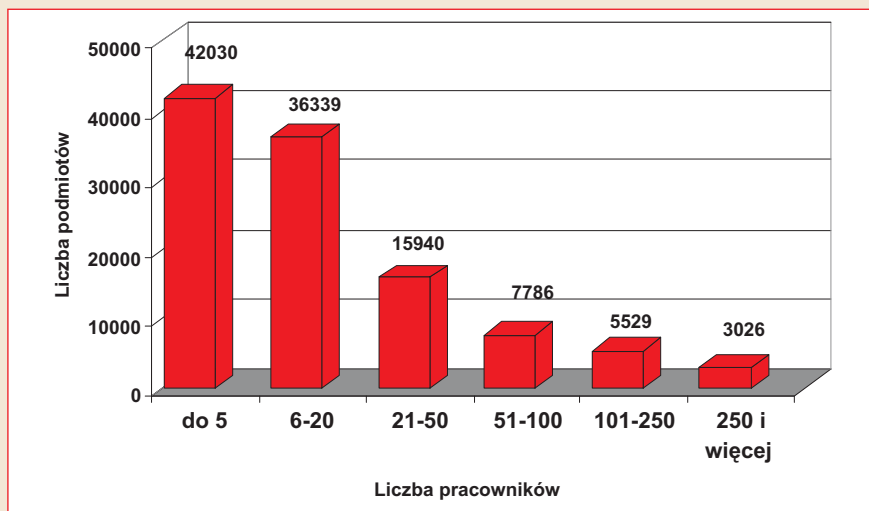
Postępowanie administracyjne i egzekucyjne w zakresie higieny pracy

W wyniku stwierdzonych nieprawidłowości podczas przeprowadzonych w 2007 r. kontroli wydanych zostało 21 724 decyzji administracyjnych, zobowiązujących pracodawców do usunięcia stwierdzonych uchybień. Zdecydowanie najwięcej decyzji dotyczyło przeprowadzenia lub uaktualnienia badań i pomiarów czynników szkodliwych dla zdrowia, występujących na stanowiskach pracy.

Ogółem w warunkach przekroczeń najwyższych dopuszczalnych stężeń NDS i natężeń NDN czynników szkodliwych dla zdrowia w skontrolowanych podmiotach pracowało 217 926 pracowników, z czego najwięcej:

- w górnictwie i kopalnictwie – 37 455 pracowników
- w produkcji drewna i wyrobów z drewna – 20 686 pracowników
- w produkcji metalowych wyrobów gotowych – 19 297 pracowników.

W każdym przypadku stwierdzonego przekroczenia dopuszczalnego poziomu czynnika szkodliwego dla zdrowia w środowisku pracy, pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej zobowiązywali pracodawców do usunięcia stwierdzonej nieprawidłowości oraz wykonania kontrolnych badań i pomiarów, potwierdzających poprawę warunków pracy w tym zakresie.

Rys. Struktura podmiotów będących w ewidencji pionu higieny pracy w 2007 r. wg liczby zatrudnionych pracowników
Fig. The structure of enterprises in the occupational health department's records in 2007, by the number of employees

Sprzęt laboratoryjny do pobierania próbek czynników biologicznych prezentowany w laboratorium Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Warszawie

Biological agent sampling equipment presented at the laboratory of the Provincial Sanitary - Epidemiological Inspectorate in Warsaw

Należy jednak zaznaczyć, że w wielu przypadkach, z przyczyn technicznych i ze względu na specyficzny charakter procesu technologicznego, likwidacja przekroczenia wartości dopuszczalnej występującego w środowisku pracy czynnika szkodliwego środkami technicznymi jest trudna lub wręcz niemożliwa. Najczęściej ta sytuacja dotyczy występowania ponadnormatywnego natężenia hałasu. Od pracodawcy oczekiwane jest wówczas ustalenie przyczyn przekroczenia dopuszczalnego poziomu hałasu, sporządzenie na podstawie dokonanej oceny ryzyka zawodowego i wprowadzenie w życie programu działań organizacyjno-technicznych, zmierzających do ograniczenia narażenia na hałas, jak również wdrożenie odpowiedniej profilaktyki medycznej. Kontrolowane jest ponadto zaopatrzenie pracowników w środki ochrony indywidualnej słuchu z obowiązkiem bezwzględnej przestrzegania ich stosowania przez pracowników.

Działalność laboratoryjna w zakresie badań i pomiarów środowiska pracy

We wszystkich laboratoriach w zakresie badań i pomiarów środowiska pracy wojewódzkich stacji sanitarno-epidemiologicznych był wdrożony system zarządzania jakością, natomiast certyfikat akredytacji na koniec 2007 r. posiadało 15 laboratoriów wojewódzkich oraz 52 placówki PIS szczebla podstawowego.

W ramach działalności laboratoryjnej pracownicy pionu higieny pracy w 2007 r. wykonali 315 954 oznaczeń czynników szkodliwych i uciążliwych w celu dokonania higienicznej oceny stanowisk pracy w nadzorowanych podmiotach. W badaniach i pomiarach czynniki chemiczne stanowiły 34 282 (10,9%) wykonanych oznaczeń, pyły – 21 986 (7,0%), hałas – 150 538 (47,6%),

drżenie – 11 698 (3,7%), mikroklimat – 5 499 (1,7%) oraz oświetlenie – 89 313 (28,3%).

Pracownicy laboratoriów badań środowiska pracy w całym kraju przeprowadzili badania i pomiary czynników szkodliwych dla zdrowia na 149 134 stanowiskach pracy. Na 11 391 stanowiskach pracy (13,3% wszystkich stanowisk, na których wykonano pomiary) stwierdzono przekroczenia obowiązujących wartości normatywów higienicznych NDS i NDN (w 2006 r. – 8,3%), natomiast na 19 247 stanowiskach stwierdzono niezgodność z obowiązującymi normatywami czynników uciążliwych. We wszystkich przypadkach przekroczeń obowiązujących wartości normatywów higienicznych czynników szkodliwych, organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej zobowiązały pracodawców w drodze decyzji administracyjnej do usunięcia stwierdzonych nieprawidłowości w wyznaczonym terminie.

Choroby zawodowe

Państwowa Inspekcja Sanitarna, realizując zadania dotyczące nadzoru nad zdrowotnymi warunkami środowiska pracy, prowadzi również postępowanie administracyjne w sprawie występowania chorób zawodowych. W 2007 r. wydano 3 293 decyzje o stwierdzeniu choroby zawodowej oraz 3 875 decyzji o braku podstaw do stwierdzenia takiej choroby. Łącznie w 2007 r., po uprawomocnieniu się decyzji – uwzględniając proces odwoławczy – stwierdzono 3 276 chorób zawodowych. W 2007 r. pod względem zapadalności dominowały przewlekłe choroby narządu głosu: 796 stwierdzonych przypadków [2].

Szczegółowa analiza struktury i zapadalności na choroby zawodowe dokonywana jest corocznie w Instytucie Medycyny Pracy w Łodzi w ramach Centralnego Rejestru Chorób Zawodowych.

Działalność w zakresie promocji zdrowia i oświaty w środowisku pracy

Pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej realizowali także w 2007 r. zadania szkoleniowo-informacyjne oraz oświatowe z zakresu higieny i medycyny pracy, a także promocji zdrowia w środowisku pracy. Propagowano przestrzeganie zasad higieny pracy, rolę lekarskich badań profilaktycznych, konieczność stosowania środków ochrony indywidualnej i szkolenia pracowników w tym zakresie oraz konserwacji środków ochrony. Przypominano pracodawcom o obowiązku informowania pracowników o wynikach badań i pomiarów czynników szkodliwych dla zdrowia, zapoznawania z wynikami oceny ryzyka zawodowego oraz kartami charakterystyk niebezpiecznych substancji i preparatów chemicznych.

W stacjach sanitarno-epidemiologicznych organizowane były *Dni Otwarte*, w czasie których udostępniano odwiedzającym m.in. informacje

Sprawdzanie miernika mikroklimatu w Laboratorium Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Bydgoszczy

Check of a microclimate measuring equipment presented at the laboratory of the Provincial Sanitary - Epidemiological Inspectorate in Bydgoszcz

dotyczące zagrożeń występujących w środowisku pracy oraz chorób zawodowych. Szczególną uwagę w czasie *Dni Otwartych* poświęcano profilaktyce chorób zakaźnych, w tym zalecanym szczepieniom ochronnym.

Podsumowanie

Sprawowany przez Państwową Inspekcję Sanitarną nadzór sanitarny nad warunkami pracy wykazał, że w 2007 r. nastąpił wzrost liczby podmiotów objętych ewidencją, zarejestrowano ich bowiem 110 650, tj. o 2 159 więcej niż w 2006 r. W dalszym ciągu większość podmiotów będących w ewidencji stanowiły przedsiębiorstwa zatrudniające do 100 pracowników.

Kontrolą objęto 46 558 podmiotów. W porównaniu z poprzednim rokiem odsetek nieprawidłowości dotyczących braku badań i pomiarów czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy (około 18%) utrzymywał się na podobnym poziomie w stosunku do wszystkich stwierdzonych nieprawidłowości. Zauważono natomiast spadek odsetka nieprawidłowości w zakresie stwierdzonych przekroczeń wartości normatywów higienicznych, z 27,8% w 2006 r. do 15,6% w 2007 r. oraz wzrost liczby stwierdzonych przez organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej chorób zawodowych o 147 przypadków.

W działalności Państwowej Inspekcji Sanitarnej stosowane były w skali całego kraju ujednolicone procedury kontroli oraz ich dokumentowania.

PIŚMIENNICTWO

[1] Ustawa z dnia 14 marca 1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej (T. jedn. DzU z 2006 r. nr 122, poz. 851)

[2] *Działalność Państwowej Inspekcji Sanitarnej w zakresie higieny pracy w 2007 roku*. Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Bydgoszczy